

ÅLDER SOM HINDER ELLER MÖJLIGHET I FÖRSKOLANS PRAKTIK

En kvalitativ intervjustudie av förskollärares beskrivningar om ålderns betydelse för barns inflytande i en åldersblandad barngrupp

MIMMI SAWYER

REBECKA FÅHRAEUS

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Ester Catucci

Examinator: Anne Lillvist

Termin 7 År 2023

Akademin för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE
Kurskod PEA098 15 hp
VT 2023

SAMMANFATTNING

Mimmi Sawyer och Rebecka Fåhraeus

”Ålder som hinder eller möjlighet i förskolans praktik”

En kvalitativ intervjustudie av förskollärares beskrivningar om ålderns betydelse för barns inflytande i en åldersblandad barngrupp

”Age as a barrier or opportunity in preschool practice”

A qualitative interview study of preschool teachers descriptions of the significance of age for children’s influence in a mixed-age group.

Årtal: 2023

Antal sidor: 27

Studien syftar till att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande. I studien tillämpades en kvalitativ ansats i form av semistrukturerade intervjuer med förskollärare som arbetar på avdelningar med barn i 1–5 års åldern. Studiens resultat framhåller att yngre och äldre barns inflytande i förskolan är villkorat, och att barns ålder får betydelse för vad dessa villkor innefattar. Studiens resultat analyseras med utgångspunkt ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och med stöd i centrala begrepp hämtade från diskursanalys, för att förklara bakomliggande åldersnormer och hur dessa påverkar barns inflytande i förskolans kontext. Studiens slutsats framhåller hur normer om ålder utgör både hinder och möjligheter för barns inflytande, och att villkoren relateras till normer om vad barn i en viss ålder bör behärska eller inte.

Nyckelord: Ålder, åldersnormer, inflytande, socialkonstruktionism, diskurs

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Studiens syfte.....	2
1.3 Frågeställning	2
1.4 Begreppsdefinition	2
1.4.1 Ålder som begrepp	2
1.4.2 Inflytande som begrepp	2
1.5 Studiens disposition	2
2. Bakgrund	3
2.1 Lagar och styrdokument	3
2.1.1 Barnkonventionen.....	3
2.1.2 Förskolans uppdrag.....	3
2.2 Litteraturöversikt.....	4
2.2.1 Barns rätt till inflytande	4
2.3 Datasökning	4
2.3.1 Inkluderings- och exkluderingskriterier i databassökningen	5
2.4 Tidigare forskning.....	5
2.4.1 Ålder som socialt konstruerat	5
2.4.2 Normer om ålder och barns kompetens	6
2.4.3 Normer som villkor för äldre och yngre barns inflytande.....	7
2.4.4 Sammanfattning.....	8
3. Metod	8
3.1 Metodval	8
3.2 Intervju som metod.....	9
3.3 Urval.....	9
3.3.1 Urvalsprocess.....	9
3.4 Genomförande	10
3.4.1 Konstruktion av intervjuguiden	10
3.5 Databearbetning och analysmetod	10
3.6 Forskningsetik.....	11
3.6.1 Etiska dilemman i forskningsprocessen	12
3.7 Studiens tillförlitlighet	12
4. Socialkonstruktionismen som teoretisk utgångspunkt	13
4.1 Socialkonstruktionism	14
4.1.1 Diskursanalys med utgångspunkt i socialkonstruktionismen	14

4.2 Teoretiska begrepp i analysen	14
4.2.1 Diskurs	15
4.2.2 Subjektsposition	15
4.2.3 Åldersnormer	15
5. Resultat	15
5.1 Ålderns betydelse för inflytande i en åldersblandad barngrupp - hinder och möjligheter	15
5.1.1 Åldersadekvat kompetens för inflytande	16
5.1.2 Ålderns betydelse för miljöns tillgänglighet.....	16
5.1.3 Ålderns betydelse för inflytande i kamratgruppen	18
6. Diskursanalys.....	19
6.1 Diskursanalys av ålderns betydelse för subjektspositioner i förskolans kontext	19
6.1.1 Att vara de yngre och de äldre förskolebarnen.....	19
6.1.2 De äldsta barnen i förskolans uppdrag	20
6.1.3 De yngre och äldre medlemmarna i kamratgruppen.....	21
7. Diskussion	21
7.1 Resultatdiskussion.....	22
7.1.1 Inflytande blir mer av en process.....	22
7.1.2 Trotsåldern måste botas	22
7.1.3 Barn gör som vuxna	24
8. Metoddiskussion	25
8.1 Reflektion kring studiens tillvägagångssätt i relation till studiens resultat.....	25
8.1.2 Reflektion kring valet av socialkonstruktionism som teoretisk utgångspunkt	26
8.2 Slutsats och pedagogisk relevans	26
8.2.1 Förslag på fortsatta studier	27
Referenslista	28

Bilaga 1: Missivbrev

Bilaga 2: Intervjuguide

1. Inledning

Förskolan är en viktig arena för barns utveckling och lärande, och förskolan har som uppdrag att barnen i utbildningen ska få förutsättningar att utvecklas till jämställda framtidsmedborgare (Skolverket, 2018). Förskollärare har därmed ett särskilt uppdrag i att möjliggöra för barnen att utveckla förståelse för sina demokratiska rättigheter (Skolverket, 2018). I förskolans praktik kan detta innebära att barn ska få förutsättningar till reellt inflytande över sitt eget lärande. För att beakta förskolans uppdrag, kan faktorer för att möjliggöra för barns reella inflytande i förskolan bland annat utgöras av att förskolan erbjuder tillgängliga miljöer och en bred variation av material för barnens utforskande. Undervisningen ska även ha utgångspunkt i barnens intressen och behov samt medvetandegöra barnen om sina och andras rättigheter (Skolverket, 2018).

Dock har forskning visat att det finns faktorer som begränsar barns inflytande i praktiken, och ålder lyfts vara en av dem (Ungerberg, 2019; Ribaeus, 2014). Förskolan, och de relationer och processer som uppstår i förskolans praktik, genomsyras av sociala positioner, och åldern blir i dessa relationer och processer ett sätt att legitimera vem som får inflytande och vem som tar slutgiltiga beslut (Dolk, 2013). I förskolans praktik innebär detta att normen är ett vuxenstyrande, och att vuxna ska leda och fostra barnen mot fastställda mål (Dolk, 2013).

Ålder kan även ha betydelse för barngruppens sammansättning i förskolan. Vissa förskolor har specifika avdelningar för de yngre och äldre barnen, medan andra förskolor har åldersblandade grupper där barnen är mellan 1–5 år. Enligt forskning har åldersblandade barngrupper i förskolan fördelar (Purtell & Ansari, 2018). Det breda åldersspannet möjliggör för de yngre barnen att observera och anamma de äldre barnens beteende, samtidigt som de äldre barnen får förutsättningar att utvecklas i sin empati och omsorgsförmåga i mötet med de yngre barnen (Purtell & Ansari, 2018). Trots de många fördelar som lyfts fram, beskriver förskollärare att det är svårt att erbjuda barnen en kvalitetsberikad undervisning som tar hänsyn till alla barns olika behov. Förskollärares färdigheter, kompetens och strategier för att skapa en lärmiljö som skapar förutsättningar för alla barns lärande och utveckling i en åldersheterogen barngrupp har därmed en central roll (Purtell & Ansari, 2018).

Det finns ett behov av att uppmärksamma hur ålder i förskolan förstås, och vilken betydelse ålder utifrån denna förståelse får för barns möjligheter till reellt inflytande i förskolans praktik. Vi vill därför med denna studie bidra till att synliggöra hur ålder förstås i relation till barns rätt till inflytande som betonas i förskolans uppdrag. Vi har valt att undersöka ålderns betydelse på avdelningar där barngruppen utgörs av barn i åldersspannet 1–5 år.

1.2 Studiens syfte

Studiens syfte är att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande.

1.3 Frågeställning

Hur beskriver förskollärare ålderns betydelse i en åldersblandad barngrupp, som hinder eller möjlighet för barns inflytande?

1.4 Begreppsdefinition

Återkommande begrepp vi använder oss av i studien är *ålder* och *inflytande*.

1.4.1 Ålder som begrepp förklaras som en faktor som används för att kategorisera olika livsfaser och den tid som passerat (Krekula & Johansson, 2005). I vår studie används begreppet främst för att rama in ålder som kronologisk siffra, och hur den kronologiska siffran förstås utifrån samhällets normstruktur.

1.4.2 Inflytande som begrepp beskriver människans rätt till att påverka, omförhandla, förändra, ta slutgiltiga beslut och rätt att få sin röst hörd och vilja respekterad (Skolverket, 2018). I vår studie förstås begreppet främst utifrån barns rätt att påverka förskolans miljö, utforska material och använda sitt inflytande för att påverka kamratgruppen.

1.5 Studiens disposition

Studiens disposition presenteras följande: nästkommande *avsnitt 2 bakgrund* avser att beskriva databassökningar och redogöra för tidigare forskningsresultat. Följande *avsnitt 3 Metod* beskriver studiens kvalitativa ansats, datainsamling, urval, genomförandeprocess, databearbetning och metodanalys, forskningsetik och etiska dilemman samt studiens tillförlitlighet. *Avsnitt 4* behandlar studiens *teoretiska utgångspunkt* som i studien utgörs av socialkonstruktionistiskt perspektiv. *Avsnitt 5 resultat* framhåller resultatet av vår undersökning. *Avsnitt 6 Resultatanalys* genomförs med stöd i några centrala begrepp från diskursanalys och med utgångspunkt ur socialkonstruktionismen. I *avsnitt 7* diskuteras studiens resultat i relation till tidigare forskning. *Avsnitt 8* utgörs av studiens metoddiskussion, en diskussion kring studiens kvalitativa ansats och valet av teoretisk utgångspunkt, samt studiens slutsats och pedagogiska relevans och förslag på fortsatta studier.

2. Bakgrund

Detta avsnitt inleds med en beskrivning av vad barnkonventionen och förskolans läroplan framhåller om barns rätt till inflytande. Därefter presenteras en litteraturöversikt rörande barns ålder och inflytande i förskolan. Avslutningsvis presenteras studiens databassökning och tidigare forskningsunderlag samt en avslutande sammanfattning av bakgrundsavsnittet.

2.1 Lagar och styrdokument

I detta avsnitt kommer barnkonventionens formuleringar kring barns demokratiska rättigheter beskrivas samt läroplanens formuleringar kring barns inflytande som ska beaktas av förskolläraren i sitt uppdrag.

2.1.1 Barnkonventionen

Barnkonventionen presenterar 45 artiklar som syftar till att säkerställa barns rätt till ett värdigt liv, vilket bland annat innebär att barn ska ha rätt att få göra sin röst hörd och utöva inflytande i beslut som berör dem. Artikel tre i konventionen framhåller att alla beslut som berör barn, oavsett var besluten vidtas, ska ta hänsyn till vad som anses vara barnets bästa genom att tillämpa ett barnperspektiv. Artikel 12 och 13 i konventionen betonar barns rätt till inflytande och rätt till att få uttrycka sin vilja och åsikt i relation till sin ålder och mognad (UNICEF Sverige, 2018).

2.1.2 Förskolans uppdrag

I *Läroplan för förskolan, Lpfö18* (Skolverket, 2018) framgår det att förskolan ska bidra till att förankra det svenska samhällets demokratiska värdegrund i utbildningen och därmed spegla vad barnkonventionen uttrycker om barns rättigheter. I förskolans praktik innebär detta att utbildningen ska utgå från vad som anses vara barnets bästa, medvetandegöra barnen om deras mänskliga rättigheter samt deras rätt till inflytande. Vuxna har därmed ett särskilt ansvar att spegla samhällets värdegrund i sitt förhållningssätt. För att barn ska få utveckla denna förståelse ska förskolan och var och en som arbetar inom förskolan säkerställas att inget barn får uppleva sig diskriminerad på grund av kön, etnicitet, sexuell läggning, religion, politisk åskådning, funktionsnedsättning, eller ålder. Förskolan syftar till att stärka barnens tillit och tro på sin förmåga, och uppmuntra alla barn, yngre som äldre, att ta tillvara på sin rätt till inflytande genom att möjliggöra för barnen att dela med sig av egna tankar och åsikter. Barnens inflytande ska speglas i förskolans miljöer och i undervisningens innehåll utifrån vad barnen uttrycker intresse och behov kring. I *Lpfö18* (Skolverket, 2018) betonas det att förskolläraren har ett särskilt ansvar att skapa förutsättningar för barnen att få reellt inflytande i utbildningen.

2.2 Litteraturöversikt

I detta avsnitt presenteras en litteraturöversikt som framhåller hur normer om barns ålder kan påverka barns inflytande i förskolan.

2.2.1 Barns rätt till inflytande

Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2020) beskriver att barn redan från födseln uppmärksammas som subjekt och som aktör i samhället, och betonar att detta inte alltid har varit självklart. Barn har tidigare setts som objekt som stått i beroende av vuxenvärlden, till att barn i dagens samhälle uppmärksammas som en kompetent samhällsaktör, meningsskapande och full av vilja att påverka och förstå sin omgivning (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2020). Vidare skriver författarna att trots den nya synen på barn tenderar normer om barns förväntade förmågor i relation till barns ålder fortsatt vara starkt förankrat i förskolans praktik.

Enligt Johannesen och Sandvik (2009) ses barn och den vuxne som ett motsatspar “där definitionerna om att vara ett barn förhåller sig till definitionerna av vad det innebär att vara vuxen” (s.15). Johannesen och Sandvik (2009) beskriver att i dessa motsatspar försöker de olika parterna att dominera varandra, men att i denna situation kommer kategorin vuxen vara den dominerande parten. Redan från början sätts barn i en underprivilegerad position då den vuxne sätter upp ramar, riktlinjer och mål för utvecklingen (Johannesen & Sandvik, 2009). Johannesen och Sandvik (2009) betonar hur förskolepolitik i olika sammanhang konstruerar det lilla barnet både språkligt och visuellt, och framhåller att dessa konstruktioner skapar förgivettagna föreställningar om hur små barn i själva verket är. Barns position och normerna bakom detta leder till att barns reella inflytande i förskolan begränsas, trots att barns rätt till inflytande över sitt eget lärande formuleras i barnkonventionen och i förskolans läroplan (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2020).

2.3 Datasökning

Vi har använt oss av databasen ERIC som inriktar sig på internationella artiklar, vilket är relevant för vårt arbete för att bredda forskningsperspektivet inom vårt valda område. Vi använde oss även av databaserna Primo och SwePub för att rikta in oss mot nationella vetenskapliga artiklar och avhandlingar. På ERIC har vi endast använt oss av engelska sökord och på de andra databaserna har vi använt oss av både svenska och engelska ord: Ålder, yngre barn, lärare, förskola, mixed ages, inflytande, barns inflytande, inflytande i förskolan, lärmiljö*, förskol*, barnsyn, åldershierarki, åldersnormer, ålder och normer, ålder som social konstruktion, preschool, young children, young children and development.

Vi har även laborerat genom att trunkera och gjort manuella sökningar på Google för att hitta examensarbeten via dataportalen Diva som riktar in sig på vårt valda område, och tittat på deras referenser för att hitta vetenskapliga artiklar och avhandlingar som är relevant för vårt valda område. Vi sökte på ålder och kompetens i förskolan, blandade åldrar i förskolan”, barns inflytande utifrån åldern och kompetens i förskolan, åldersnormer i förskolan, young children's development, yngre barns inflytande, “äldre barns inflytande, åldersheterogena lärmiljöer.

2.3.1 Inkluderings- och exkluderingskriterier i databassökningen

Inkluderings- och exkluderingskriterier för vår databassökning; det var viktigt att inkludera ålder och inflytande och synonymer till dessa i sökorden då det begrepp vår studie i huvudsak syftar till att behandla. Ytterligare inkluderingskriterier har varit att de vetenskapliga artiklarna vi väljer är Peer-reviewed/expertgranskade empiriska studier. Vi har valt att exkludera artiklar vars innehåll exempelvis beaktar normer som inte relateras till barns ålder och inflytande, och artiklar som inte varit Peer-reviewed.

Ytterligare inkluderingskriterier har varit att forskningen genomförts mellan 2010–2023 då vi ville fokusera på nyare forskning kring området som är relevant för vår studie, samt att forskningen är svensk och skriven på svenska. Ett exkluderingskriterium har därmed varit artiklar skrivna på ett främmande språk som vi inte behärskar, då det ökar risken för att vi ska översätta exempelvis definitioner av begrepp felaktigt, samt de vetenskapliga artiklarnas publikationsår. Vi upplevde dock att det var svårt att hitta nyare empiriska studier om ålder, och ålder i relation till barns inflytande i förskolans praktik. Därav fick vi bredda våra sökningar till äldre forskning och utökade årsspannet till 2005–2023, samt inkludera referegranskade artiklar, översiktsartiklar och doktorsavhandlingar på norska och engelska.

2.4 Tidigare forskning

Tematiseringen för detta avsnitt avser att förklara och synliggöra normer om ålder i relation till barns inflytande.

2.4.1 Ålder som socialt konstruerat

I en systematisk forskningsartikel av Krekula m.fl. (2017) uppmärksammas ålder i barndomssociologisk och socialgerontologisk forskning utifrån ett intersektionellt perspektiv. Metaresultatet framhåller att ålder inte har en given plats i intersektionella analyser, vilket kan bero på att ålder i huvudsak förstås utifrån psykologiska, pedagogiska, medicinska, kronologiska och biologiska aspekter. De aspekter som relaterar till barns ålder och utveckling fokuserar på utvecklingspsykologiska idéer om att barndomen är en livsfas där olika kapaciteter ska befastas i relation till den kronologiska åldern, samt hur normer om barns ålder konstrueras. Dessa åldersnormer utgör grunden för hur människor uppfattar sig själva och andra, och

ålder som en social konstruktion kan därför utgöra både hinder och möjligheter i samhällsstrukturen (Krekula m.fl., 2017). Normer undersöker även Dolk (2013) i sin doktorsavhandling som uppmärksammar hur barns normbrytande beteende utmanar förskolans maktstruktur. Genom observationer och intervjuer med förskollärare beskriver hon hur normer och värderingar används som maktmedel i förskolan. Trots kravet på delaktighet och inflytande i förskolans läroplan har barnen inte haft möjlighet att påverka dessa normer. Dolk (2013) framhåller dock att det är först när barnen gör motstånd och ifrågasätter maktstrukturen som normerna och de vuxnas makt synliggörs.

2.4.2 Normer om ålder och barns kompetens

Hellman (2010), Hellman m.fl. (2014) och Häll (2022) belyser de vuxnas inverkan på hur barn uppfattar kompetensbegreppet i förskolemiljöer och hur normer om ålder används för att definiera barns kompetensnivå. Studierna använde sig av kvalitativa ansatser genom observationer och intervjuer med barn och vuxna (Hellman, 2010; Hellman m.fl., 2014; Häll, 2022). Samtliga studier visar att vuxna i förskolan lägger grunden för hur barn uppfattar normer om ålder och kompetensnivå som förknippade. Hellman (2010) och Hellman m.fl. (2014) framhåller i sitt resultat att begreppet "stor" är positivt laddat och förknippas med högre ålder, status och färdigheter. Yngre barn vill undvika att betraktas som "bebisar" och behöver visa att de behärskar vissa attribut och färdigheter som associeras med högre ålder. Detta kan förstärkas av pedagogerna och inkludera barns ålder, kropps- och självkontroll, vilket kan liknas med vad Häll (2022) beskriver kring hur kompetens värderas beror på förbestämda idéer och krav såsom följsamhet, social förståelse, attityder och självständighet. Häll (2022) betonar att institutionens krav och förväntningar både kan begränsa och möjliggöra för barn att visa sin kompetens, och att det kan finnas förmågor som barn har men som inte uppmärksammas som kompetens enligt förskolans normer. Resultatet framhåller även förskolans centrala roll i barns socialisationsprocess, vilket betonar hur barn uppfattar vuxnas värderingar och hur dessa reproduceras i barns handlingar (Häll, 2022).

Hur normer om ålder och kompetens konstrueras och används i förskolan belyser även en artikel av Löfdahl och Hägglund (2006) som undersökte hur barn i förskolan konstruerar kunskap om ålder. Studien genomfördes med en kvalitativ ansats i form av observationer, fältanteckningar och samtal med de äldre barnen i förskolan (Löfdahl & Hägglund, 2006). Resultatet visar att pedagogernas omsorgsarbete med de yngre barnen, och de yngre barnens begränsningar att ta del av vissa fysiska miljöer på förskolan, var faktorer som påverkade hur barnen konstruerar kunskap om ålder. Löfdahl och Hägglund (2006) beskriver att kunskapen barnen konstruera om ålderns betydelse användes för att etablera den sociala ordningen i barngruppen, och åldern influeras av normer och värderingar som påverkar hur barnen socialiserar sig med varandra på förskolan. Vidare beskrivs det i resultatet att barnen således förstår ålder som en markör som kan legitimera eller begränsa kamraters tillträde och inflytande i olika miljöer (Löfdahl & Hägglund, 2006).

2.4.3 Normer som villkor för äldre och yngre barns inflytande

I två systematiska översiktsartiklar av Qvarsell (2011) och Sandvik (2007) undersöks hur barns ålder och olika uttryckssätt påverkar deras inflytande i förskolemiljön. Artiklarnas metaresultat framhåller att barns inflytande påverkas av normkonstruktioner och föreställningar om att ålder och mognad hänger ihop. Sandvik (2007) framhåller att människan har en tendens att konstruera den andre ”som oss” för att göra interaktion begriplig. I förskolans praktik kan detta innebära att yngre barn konstrueras som äldre och mer som vuxna för att få inflytande. Qvarsell (2011) påpekar att barn tidigt blir medvetna om att ålder, och bakomliggande normer om ålder och kompetens, kan användas som argument för inflytande i förskolan. Barnavårdscentralen beskrivs som orsak till att normer om barns ålder och kompetens fortsatt förankras i samhället och därmed i förskolans normstruktur (Qvarsell, 2011). Förskolan ska vara en plats där barn kan utöva inflytande och därmed motsätta sig denna normstruktur (Qvarsell, 2011). Däremot tenderar förskollärare att se framförallt de yngre barnens motsättning till normstrukturen som "trots" som ska fostras bort, snarare än som ett uttryckssätt för sin vilja att utöva demokratiskt inflytande (Qvarsell, 2011). Sandvik (2007) tar upp hur den verbala kompetensen kopplas till äldre och mer mogna barn och att äldre barn därmed har förtur i att utöva inflytande. Förskollärare tenderar också att underskatta yngre barns kompetens samt uppleva att en vuxennärvaro är mer nödvändig med de yngre kontra äldre barnen (Sandvik, 2007). För att möjliggöra för yngre barns inflytande behöver förskolan erbjuda en variation av kommunikationssätt, så att de yngre barnens demokratiska rättigheter får utövas likt de äldre verbala kamraternas (Qvarsell, 2011).

Barns förutsättningar till inflytande i relation till barns ålder och förmåga att behärska verbalt språk uppmärksammas även i Ungerberg (2019) och Ribaeus (2014) doktorsavhandlingar. Avhandlingarna använder en kvalitativ ansats i form av observationer, fältanteckningar och informella samtal. Ribaeus (2014) granskade även dokument vid insamling av data. Ungerbergs (2019) studie undersöker de yngre barnens inflytande i förskolemiljön, medan Ribaeus (2014) studie undersöker de äldre barnens inflytande i förskolemiljön. Forskningsresultaten framhåller att både de yngre och äldre barnens inflytande är vuxenkontrollerat. Ungerberg (2019) beskriver att de yngre barnen främst begränsas i sitt inflytande utifrån hur vuxna ger respons på hur de yngre barnen använder miljö och material i sitt utforskande. Pedagogernas respons beskrivs som fostrande och påverkat av normer kring hur människan ska agera för att passa in i samhällsstrukturen. Detta leder till att tankar om ålder och ålderskategorier samt vuxna som norm reproduceras i samhället och förskolans kontext (Ungerberg, 2019). Barns vilja till att utöva inflytande i förskolan beskriver Ungerberg (2019) kan uppfattas genom att barnen motsätter sig samhällets normer genom att ifrågasätta hur miljö och material kan användas, vilket även beskrivs av Dolk (2013) och Qvarsell (2011).

Ribaeus (2014) beskriver att även äldre barns inflytande påverkas av samhällsnormer. Äldre barns inflytande beskrivs som villkorat utifrån förskollärares föreställningar om

ålder och kompetens, villkoren syftar till barnens verbala förmågor, förmåga att lyssna på andra, och ha en god relation med de vuxna (Ribaeus, 2014). Dessutom villkorar även barnen varandras inflytande när förskollärare inte är närvarande eller styr leken (Ribaeus, 2014). Barns inflytande beskrivs även påverkas av förskollärares medvetenhet kring barns olika uttryckssätt, och barns inflytande kan ökas genom denna medvetenhet samt genom att förskollärare delar upplevelser tillsammans med barnen (Ungerberg, 2019). Miljöns tillgänglighet spelar också en viktig roll, eftersom dolt material begränsar barnens inflytande genom att de behöver fråga de vuxna om tillåtelse att använda materialet (Ribaeus, 2014).

2.4.4 Sammanfattning

I denna studie undersöks ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande. I detta avsnitt har lagar och styrdokument som framhåller barns demokratiska rättigheter presenterats. Vi har även presenterat en litteraturoversikt som lyfter normer om ålder och hur barn och vuxna är ett motsatspar, samt hur detta påverkar förskollärares uppdrag. I tidigare forskning betonas det hur ålder konstrueras i samhället, och hur makt i normer används och förstås av barn och vuxna, och hur dessa påverkar vem som får inflytande i normstrukturen. Hur förskollärare förstår normer om ålder har i forskningen beskrivits som att ålder och kompetens är förknippade. Förskollärares uppfattning kring ålder och kompetens beskrivs även påverka barns inflytande i förskolans praktik.

3. Metod

I detta avsnitt presenteras val av metod för vår studie, studiens urvalsprocess, och hur insamlad data bearbetats och analyserats. Slutligen presenteras etiska ställningstaganden och dilemman, samt studiens tillförlitlighet.

3.1 Metodval

För att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande, utgår vår studie från en kvalitativ metodansats. Denscombe (2018) lyfter att kvalitativa metoder är lämpliga att använda om forskningsfrågan bäst besvaras utifrån information baserad på respondentens erfarenheter eller roll inom fältet. Kvalitativa metoder kan uppmärksamma hur sociala processer och relationer ter sig, samt att kvalitativa samtal möjliggör för forskaren att få ta del av en djupare förståelse av respondentens åsikter och erfarenheter. Vi anser att kvalitativ forskningsmetod är av värde för att besvara studiens syfte. Vi väljer bort kvantitativ forskningsmetod, då denna ansats främst syftar till att besvara forskningsfrågor i relation till mätbara resultat (Denscombe, 2018), vilket vi inte anser att studiens frågeställning eller studiens syfte bäst besvaras genom.

3.2 Intervju som metod

Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer till studiens datainsamling. Denscombe (2018) framhåller att fördelar med att utföra personliga intervjuer är att informationen kommer från en källa, vilket underlättar för forskaren att lokalisera vems erfarenheter som behandlas i transkriberingen. Tillämpas semistrukturerade intervjuer möjliggör det för forskaren att strukturera intervjuens övergripande innehåll och riktning, respondenten har utifrån denna ansats även möjlighet att gå in på djupet i sina svar (Denscombe, 2018). Utifrån hur de övergripande intervjufrågorna besvaras finns det även i semistrukturerade intervjuer utrymme för följdfrågor som anpassas direkt utifrån det respondenten har berättat. Om det beslutas att följdfrågor ska ställas eller inte är därmed påverkat av hur respondenten besvarat frågorna från början, och är således inget som intervjuaren haft i åtanke att be respondenten berätta vid intervjuens början (Denscombe, 2018). Valet av semistrukturerade intervjuer som bäst lämpad datainsamlingsmetod utgår från att vi vill undersöka hur ålderns betydelse för förskolans praktik beskrivs av förskollärare i relation till barns inflytande.

3.3 Urval

I denna studie undersöker vi ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande, på avdelningar som utgörs av åldrarna 1–5 år. För att undersöka detta utgår vår studie utifrån ett subjektivt urval, som beskrivs som ett urval som utgår från principen att den bästa informationen kan samlas genom att medvetet välja ut ett mindre antal respondenter (Denscombe, 2018). Respondenterna handplockas utifrån sin kunskap kring området som ska undersökas (Denscombe, 2018). I vår studie väljer vi att utgå från åtta intervjuer, med åtta olika förskollärare arbetandes i en barngrupp som utgörs av barn i 1–5 års åldern, vilket är tillräckligt utifrån studiens tidsomfång på 10 veckor. Valet av att rikta oss till förskollärare som respondenter i vår studie, och inte specifikt till pedagoger, är för att vi vill undersöka hur barns ålder bemöts i förskolan utifrån de särskilda uppdraget förskolläraren har att möjliggöra för barnens reella inflytande.

3.3.1 Urvalsprocess

Urvalsgruppen har dels identifierats ur våra bekantskapskretsar, vilket kallas för ett tillgänglighetsurval (Denscombe, 2018), och dels genom Googlesökningar som lett oss till olika kommuners hemsidor där förskolor med 1–5 års avdelningar och deras kontaktuppgifter funnits tillgängliga. Första kontakten togs via mejl för att ge samtliga potentiella respondenter möjlighet att i lugn och ro läsa igenom studiens missivbrev (se bilaga 1), och bilda sig en förståelse för studiens syfte och metod. Intervju som metod för datainsamling kan genomföras både genom ett fysiskt möte likväl som via zoom. Vi valde därför att distribuera ut förfrågan om deltagande i studien spritt över

Sverige, och begränsade därmed inte urvalet av förskoleavdelningar som utgörs av en barngrupp i ålder 1–5 år till enbart vårt närområde.

3.4 Genomförande

Förskolor och avdelningar som var intresserade av att delta i vår studie återkopplade via mejl och via fortsatt mejlkontakt bokades tid och datum för intervjuer. Vi genomförde intervjuerna separat utifrån en intervjuguide (se bilaga 2) som vi tillsammans sammanställt, vi ansvarade för fyra intervjuer vardera. Sex av intervjuerna genomfördes genom ett fysiskt möte på förskolor i vårt närområde. Fyra av intervjuerna ägde rum på berörda avdelningar, när barngruppen och övriga i arbetslaget befann sig på utegården. En intervju ägde rum i förskolans personalrum, och en intervju ägde rum på ett av förskolans kontor. Två intervjuer ägde rum via zoom med förskollärare arbetande på förskolor belägna utanför Västmanland. Innan vi påbörjade samtliga intervjuer påminde vi respondenterna om Vetenskapsrådets (2002;2017) etiska principer och deras rättigheter att avsluta deltagandet när som helst, samt deras rätt till att avstå frågor om de skulle uppfattas som besvärliga. Avsatt tid för intervjuerna var 45–60 minuter, vilket var tillräckligt för genomförandet. Samtliga intervjuer spelades in via en mobilapplikation, och inspelningen sparades i en lösenordskyddad mapp.

3.4.1 Konstruktion av intervjuguiden

För att vår intervjuguide som använts för insamling av data skulle kunna ge svar på studiens forskningsfråga valde vi att intervjun skulle vara semistrukturerad. Intervjuguidens utformning är uppdelad i fyra huvuddelar; *inledande frågor* som syftade till att öppna upp för de mer informativa frågorna, *reflekterande frågor* med koppling till ålder och ålderns betydelse i praktiken, *miljö och material* med koppling till hur barns ålder påverkar deras möjligheter till inflytande, och *avslutande fråga* där respondenten fick möjlighet att lyfta tankar om ålderns betydelse, eller utveckla ett tidigare svar. Denscombe (2018) lyfter betydelsen av att inleda intervjun med lättsamma frågor för att respondenterna ska känna sig bekväma. Därav valde vi att de inledande frågorna skulle ge respondenterna möjlighet att finna sig tillrätta och slappna av inför de mer specificerade frågorna kring åldern, och ålderns betydelse för barns inflytande i förskolan. Frågornas formulering har främst varit av reflekterande karaktär, för att möjliggöra för respondenterna att gå in på djupet i sina svar. Se *bilaga 2* för intervjuguiden i sin helhet.

3.5 Databearbetning och analysmetod

Intervjuerna som utgör grund för studiens datainsamling transkriberades efter utförd intervju. Vi valde att enskilt transkribera fyra intervjuer var, då vi ansåg att det

underlättade för oss att fokusera på innehållet och utföra en noggrann transkribering i lugn och ro. Sju av åtta intervjuer transkriberades i sin helhet, i en intervju har vissa delar i transkriberingen uteslutits på grund av etiska skäl som vi förklarar i *avsnitt 3.6.1*. Transkriberade intervjuer delades sedan i ett gemensamt dokument för att vi skulle få ta del av varandras sammanställning. Vi anonymiserade intervjuerna genom att döpa dem till F1-F8, vilket även kommer användas i studiens resultat för att presentera citat av förskollärarna.

Vi läste igenom transkriberingarna flertalet gånger, för att få en övergripande och tydlig bild av innehållet. Därefter började vi diskutera det transkriberade materialets likheter och skillnader. Studiens syfte och frågeställning skrevs in i dokumentet, vilket hjälpte oss att sortera insamlingen av data utifrån dess relevans för vår studie. Denscombe (2018) lyfter att kvalitativ data fördelaktigt behandlas genom olika teman eller kategorier i en tematisk analys, då det underlättar sammanställningen av forskningsresultaten. Kategorierna fungerar sedan som ett paraplybegrepp, där särskilda koder placeras som indikerar olika teman (Denscombe, 2018). Utifrån Denscombes (2018) beskrivning om kodning av innehållet, började vi färgkoda återkommande nyckelord i förskollärarnas beskrivningar, exempelvis *tillgänglighet*, *anpassningar*, *självständighet*, och sorterade dessa i olika kategorier. Detta ledde även till att vissa koder reducerades, vilket Denscombe (2018) beskriver är nödvändigt att göra för att säkerställa att det som beskrivs i resultatet är relevant för forskningens syfte. Kvarvarande koder bildade slutligen det Denscombe (2018) kallar teman, temat vi identifierat behandlas i studiens resultat i *avsnitt 5*. Studiens resultat analyserades sedan utifrån socialkonstruktivistiskt perspektiv genom att tillämpa *diskursbegreppet*, för att uppmärksamma normer om ålder, och hur dessa normer kan påverka barn och förskollärares olika *subjektpositioner* i förskolans kontext.

3.6 Forskningsetik

I vår studie har vi tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2002,2017) forskningsetiska principer, genom att informera de berörda respondenterna vad vår undersökning handlar om och studiens tillvägagångssätt i det distribuerade missivbrevet (se bilaga 1). Vi har noggrant framfört möjligheten att påverka samtyckesformuleringar för deltagande i studien, ifall det är något i missivbrevet som respondenterna funderar över för att bekräfta överenskommelse ännu mer. Vi har lyft att all insamlad data enbart kommer nyttjas i syftet att besvara studiens syfte och frågeställning och inte kommer användas på sådant sätt att respondenternas liv utanför studien kan påverkas negativt. För att respektera känsliga uppgifter och värna om respondenternas integritet använder vi pseudonymer för alla som medverkat, för att skydda deras identitet och ta hänsyn till konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2002,2017). Vi informerade även om att insamlad data sparas i en lösenordskyddad mapp och att insamlad data raderas vid godkänt studieresultat.

3.6.1 Etiska dilemman i forskningsprocessen

Ett etiskt dilemma som vi reflekterat kring var att det fanns en risk att frågorna under intervjun kunde skapa obehag för förskolläraren, då frågorna kan uppfattas som riktade mot förskollärarens personliga värderingar och syn på barn. Detta kan leda till att det upplevs som att vi värderar förskollärarens profession baserat på svaren som ges. För att hantera detta eventuella dilemma var det viktigt för oss att säkerställa att frågorna var etiskt motiverade och relevanta för studiens syfte. Detta dilemma var inget vi upplevde under intervjuerna, däremot upplevde vi ett dilemma vi inte var förberedda på. Den av oss som genomförde intervjun kände sig besvärad över förskollärarens beskrivningar, där namn på ett barn uppgavs och att barnen emellanåt upplevdes beskrivas på ett problematiskt sätt. Detta ledde till att vi ifrågasatte om det var etiskt motiverbart att transkribera intervjun i sin helhet eller om vi behövde radera delar av inspelningen för att värna om barnets anonymitet och övriga barns integritet. Vi valde att inte transkribera intervjun i sin helhet av etiska skäl, samt för att dessa beskrivningar inte bidrog till att besvara studiens syfte.

3.7 Studiens tillförlitlighet

För att stärka studiens tillförlitlighet, kommer vi att argumentera för hur insamling och hantering av data har genomförts i relation till studiens *trovärdighet, pålitlighet, överförbarhet* samt *bekräftelsebarhet* som används för att verifiera och kvalitetssäkra forskning (Denscombe, 2018). Studiens *trovärdighet* härleds i kvalitativ forskning till att kunna försäkra att insamlad och bearbetad data har behandlats enligt god praxis (Denscombe, 2018). För att säkerställa att vår studie tagit hänsyn till god praxis vid insamling och bearbetning av data formulerade och distribuerade vi ett missivbrev till urvalsgruppen. Vid formuleringen av missivbrevet tog vi hänsyn till Vetenskapsrådets (2002,2017) etiska ställningstaganden utifrån informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Innan intervjuerna påminde vi respondenterna om sin rätt att påverka eller dra sig ur studien samt rätten att avstå frågor. Under intervjun var vi noga med att fråga respondenterna om vi förstått deras beskrivning rätt samt om de ville tillägga något mer innan vi påbörjade nästa fråga. Detta kan liknas med det som Denscombe (2018) beskriver som *respondentvalidering*, vilket är när forskaren validerar den insamlade datan genom att upprepa och säkerställa att respondentens svar har förstått rätt.

Studios *pålitlighet* grundar sig i hur studien utförligt beskrivits, vilket ska göra det möjligt för andra kvalitativa forskare och intresserade läsare att bilda sig en tydlig uppfattning om hur studien genomförts och därav möjliggöra för studien att upprepas (Denscombe, 2018). Studiens pålitlighet anser vi bekräftas i de utförliga beskrivningar som återfinns i studiens metodavsnitt. Där argumenterar vi om varför vi valt kvalitativ forskningsmetod samt hur vi steg för steg har gått tillväga vid bearbetning av data. Vårt mål var att formulera metodavsnittet i en tydlig röd tråd för att skapa möjlighet till att

kunna upprepa vår studie. Studiens pålitlighet anser vi även bekräftas genom kontinuerlig handledning, samt grupphandledning där vår studie granskats av kurskollegor. Vid dessa tillfällen gavs konstruktiv kritik, som därmed utvecklat studiens struktur och pålitlighet.

Studiens *överförbarhet* hänvisar till de sammanhang som kvalitativ forskning bedrivits i, och hur det påverkar sannolikheten att insamlad data i ett annat sammanhang lett till ett liknande forskningsresultat (Denscombe, 2018). Vår studies överförbarhet anser vi är god då all insamlad data baserats på åtta förskollärares beskrivningar om att arbeta i en 1–5 årsavdelning, vilket då specificerar både yrkeskategori och generell kontext. Vi har heller inte begränsat vårt urval till vårt närområde utan har skickat ut vårt missivbrev till förskolor spritt över Sverige. Vårt enda krav var att respondenterna arbetade som förskollärare i en 1–5 årsavdelning. Om studiens upprepas, anser vi att överförbarheten ökas då studiens undersökning inte behöver utgå från en specifik kommun.

Kvalitativa forskningsresultat är alltid en produkt ur tolkningar, och kan därför inte ses ur ett objektiva perspektiv. Forskarens åsikter och värderingar är svåra att fränkomma (Denscombe, 2018). När data behandlas är det av stor vikt att forskaren medvetet distanserar sig från sina personliga åsikter och värderingar, för att data i största möjliga mån ska sammanställas och analyseras opartiskt för att styrka och konfirmera resultatet, vilket Denscombe (2018) benämner som studiens *bekräftelsebarhet*. Vi är medvetna om att våra personliga åsikter och värderingar på ett eller annat sätt påverkar studien, då resultatet i slutändan är ett resultat av våra tolkningar.

För studiens *bekräftelsebarhet* har vi därav försökt gå in med ett neutralt förhållningssätt. Vi har även noggrant transkriberat intervjuerna för att inte försumma delar av intervjuens datainsamling, då vi medvetet valt att inte sälla bort ord eller meningar som i första hand kan uppfattas irrelevant i resultatbearbetningen (om det inte behövdes av etiska skäl se avsnitt 3.6.1) eftersom det kan finnas ett värde i det vid en senare anblick. Denscombe (2018) skriver att när framförallt kvalitativ data ska behandlas är det viktigt som forskare att gå in med ett öppet sinne, för att inte riskera att studien ska brista i sin tillförlitlighet på grund av bristande objektivitet. Ett sätt att motivera för att forskningen behandlats objektivt är att forskaren ej försummar data som faller utanför ramarna för den tilltänkta forskningsanalysen (Denscombe, 2018).

4. Socialkonstruktionismen som teoretisk utgångspunkt

För att undersöka studiens syfte kring ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande, har vi valt att utgå från socialkonstruktionismen som teoretiskt perspektiv. Resultatanalysen bearbetas även genom diskursbegreppet i

relation till det socialkonstruktionistiska perspektivet. Genom att tillämpa diskursbegreppet i studiens analys har vi fått möjlighet att uppmärksamma hur normer om ålder konstrueras och reproduceras, och hur dessa normer påverkar ålderns betydelse och barns inflytande i förskolans kontext.

4.1 Socialkonstruktionism

Socialkonstruktionismen är en teoretisk inriktning och beskrivs vara nära förknippad med diskursbegreppet. Likt diskursbegreppet framhåller socialkonstruktionismen hur människan socialt konstruerar normer och värderingar för att begripliggöra verkligheten och dess fenomen, i relation till samhällets tid, kultur och kontext (Börjesson & Palmblad, 2007). Hur samhället uppfattas beskrivs vidare som en gemensam överenskommelse. Verkligheten är därav inte objektiv, utan ett resultat av subjektiva perspektiv och erfarenheter i relation till hur sociala fenomen förstås genom språkliga uttryck (Börjesson & Palmblad, 2007).

4.1.1 Diskursanalys med utgångspunkt i socialkonstruktionismen

Diskurser beskrivs likt socialkonstruktionismen synliggöra hur vår verklighet byggs upp av normer som konstrueras och reproduceras i språkliga interaktioner människor emellan (Börjesson & Palmblad, 2007). Dessa normer påverkar även hur människan talar om något samt förklarar varför människor kan uttrycka sig om något på ett visst sätt (Börjesson & Palmblad, 2007). Hur ålderns betydelse konstrueras kan även uppmärksammas i relation till det utvecklingspsykologiska perspektivet (Krekula m.fl., 2017). I ett utvecklingspsykologiskt perspektiv beskrivs ålder som en biologisk markör, en livsfas, och som en specifik konstruktion (Krekula m.fl., 2017). Barns ålder som socialt konstruerat tenderar till att utgå från utvecklingspsykologiska tankar och idéer om barn som ”blivande”, och genom detta befästs tankar och normer om att barn ska behärska åldersadekvata förmågor. I utvecklingspsykologin förklaras detta ske i olika utvecklingsstadier, vilket förklarar hur barn utvecklar kompetens, sociala och kognitiva färdigheter i takt med att barnet blir äldre. Utvecklingsstadier lyfter även fram vuxna som normativitet i samhället, då vuxendom innebär att värdefulla förmågor och kompetenser genom utvecklingsstadierna har befästs i individen (Krekula m.fl., 2017).

4.2 Teoretiska begrepp i analysen

I följande förklarar vi centrala begrepp vi kommer att använda oss av i resultatanalysen.

4.2.1 Diskurs

Börjesson och Palmblad (2007) beskriver hur språket har makt att konstruera, producera och reproducera verkligheten, och att verklighetens många sammanhang faller inom ramen för diskurs. Diskurs som begrepp beskriver hur språket används i sociala interaktioner, och begränsar människans uppfattning kring hur vi kan och får prata om vår omvärld, utan att faktiskt nämna hur verkligheten är konstruerad (Börjesson & Palmblad, 2007).

4.2.2 Subjektposition

Subjektposition är ett förekommande begrepp inom diskursteorin och tillämpas för att förklara diskurser ur flera perspektiv. Wreder (2007) beskriver att individen förklaras utifrån sina särskilda egenskaper och erfarenheter, vilket förklarar varför individen uttrycker sig som hen gör och agerar på ett visst sätt i relation till plats, tid och kultur. Uppmärksammas individen utifrån begreppet subjektposition uppmärksammas olika positioner som individen kan ha i samhället, och hur dessa positioner påverkar individens uppfattning av verkligheten (Wreder, 2007).

4.2.3 Åldersnormer

Åldersnormer uppmärksammar vad som i samhället värderas som normalt och som avvikande i relation till en viss ålder, vilket exempelvis kan vara att samhället ger uttryck för förväntningar kring en specifik åldersgrupps levnadssätt (Krekula & Johansson, 2005). I vår studie förstås åldersnormer i relation till vilka hinder och möjligheter som åldern utgör i olika subjektpositioner.

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras studiens resultat utifrån de teman som framträtt i relation till studiens syfte att undersöka ålderns betydelse för förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande.

5.1 Ålderns betydelse för inflytande i en åldersblandad barngrupp - hinder och möjligheter

Resultatets huvudtema: *ålderns betydelse för inflytande i en åldersblandad barngrupp - hinder och möjligheter*, kommer belysas utifrån underliggande teman: *åldersadekvat kompetens för inflytande* och *ålderns betydelse för miljöns tillgänglighet* samt *ålderns betydelse för inflytande i kamratgruppen*.

5.1.1 Åldersadekvat kompetens för inflytande

Förskollärarna beskriver att barnens förutsättningar att påverka utformningen av lärmiljöerna på åldersblandade 1–5 års avdelningar, relateras till deras verbala förmågor. Resultatet visar att yngre barn i åldersblandade grupper begränsas i sin möjlighet att utöva inflytande. De barn som ännu inte har fullt utvecklade verbala språkkunskaper beskrivs som att de inte utövar sitt inflytande på samma direkta sätt som de äldre barnen, då förskollärarna beskriver att det är enklare att ge inflytande vid en direkt dialog. Flera av förskollärarna beskriver vidare att det finns vissa förväntningar utifrån barnens ålder och vad åldern innebär för barns inflytande, då ju äldre barnen blir desto mer ansvar får de i förskolan. Vidare beskriver förskollärarna även de äldre barnens självständighet som något som ger utrymme för inflytande:

Jo men att man har förväntningar på sig att ju äldre man blir desto mera ansvar [...] (F4).

För att möjliggöra för inflytande bland de yngsta barnen beskriver förskollärarna att de uppmärksammar de yngre barnens olika uttrycksätt. Samtliga förskollärare beskriver att de observerar barnen noggrant för att kunna göra en bedömning av vad de tolkar att barnen visat intresse och glädje till. Vidare beskriver förskollärarna de yngre barnens inflytande vara mer av en process, då förskollärarna måste vara medvetna om hur barnen leker, deras kroppsspråk och hur de använder de olika miljöerna för att möjliggöra för deras inflytande:

[...] har man språket så är det ju lite lättare att ge inflytande mer direkt än om man ska försöka observera, för då behöver man ju se det upprepande för att på något sätt säkerställa att man sett och tolkat vad de faktiskt visar. Det blir mer av en process än vad det blir för de äldre barnen (F1).

[...] uppmärksamma hur de leker och använder miljöer och material, kroppsspråk och olika gester. [...] Om det till exempel finns intresse för bilar kanske vi ska utveckla tillgången till det [...] De äldre barnen kommer själva med förslag att ändra miljön, och vi låter dem göra det. Det är enkelt när de kan fixa med det själva att ge dem utrymme till att göra det (F2).

5.1.2 Alderns betydelse för miljöns tillgänglighet

Förskollärarna beskriver hur de anpassar miljö och material på avdelningarna ur ett säkerhetsperspektiv med hänsyn till barnens olika åldrar och att visst material därav placeras i en höjd som inte är tillgänglig för barnen. Vidare beskriver förskollärarna att vissa rum på avdelningarna har en grind som begränsar de yngre barnens tillträde till

rummet och materialet där i. Förskollärarna förklarar att detta är nödvändigt då de yngre barnen inte lärt sig att hantera vissa material på ett säkert sätt:

Vi har material som är tillgängligt för alla barnen, till exempel tågbanor [...] mini plusplus, magnetkolor, pussel med många bitar, sånt finns att fråga efter. Allting finns så att det syns, men allt är inte nåbart (F8).

Syftet med grinden till smålego är ju för att de små stoppar lego i mun [...] (F4).

Förskollärarna beskriver även att miljön och material anpassas efter arbetslagets perspektiv på vad som är en hållbar miljö och hur material bör användas:

[...] vi ändrar miljön efter hur de används [...] De lekte inte med det så här som vi tänkt utan, de yngre barnen kastade liksom mest bara runt materialet så det låg överallt och vi sa till barnen att man ska ta ansvar över miljöerna och materialet [...] (F1).

I resultatet framkommer det även beskrivningar kring hur åldern hos barn kan kopplas till vilket material som får användas. En förskollärare beskriver att de yngre barnen ska ha något att längta efter, till exempel att använda pennor med tusch eller att få leka med vissa leksaker. Vidare framkommer det att de äldre barnen uppfattas vara mer utvecklade och behärskar mer avancerade färdigheter i hanteringen av vissa material, och att förskollärarna därmed valt att ha visst material på avdelningen som enbart de äldre barnen får hantera. I resultatet framkommer även beskrivningar kring att de yngre barnen möjligen kan hantera materialet om de har fått pröva det i hemmet, men att det inte påverkar om de får använda sig av materialet på förskolan:

Ja men det är väl lite med att man fastnar i det här som vi har att vissa material är för fyra och femåringar medan det kanske finns yngre som fixar det, de kanske har tusch hemma, de kanske redan kan. [...] (F3).

[...] på skoj brukar vi säga ja, du fyller tusch ålder nu då [...] för vi tycker att det känns skönt och roligt för dem att längta till det (F4).

Det framkommer även beskrivningar som framhåller att åldern inte påverkar vilket material som görs tillgängligt för barnen, förskollärarna beskriver att de utgår från individen och individens utveckling när inflytande kring miljö och material tillgängliggörs. Några av förskollärarna beskriver även barnavårdcentralens arbetssätt som bidragande till att barn förväntas ha vissa förmågor att hantera vissa material vid

en viss ålder. Förskollärarna lyfter att dessa förväntningar kan begränsa barnens möjligheter till inflytande över miljö och material:

Vi kanske till exempel har en treåring som ligger i framkant för vad hen "ska" kunna och barnet behöver utmanas vidare, och en femåring som då inte "kan det som förväntas" [...] Vi måste se individens utveckling (F2).

Det är ju också det som kommer från barnavårdscentralen för där blir det ju mycket ålder. Den har 2,5 årskontrollen och 4 årskontrollen och ditten och datten kontrollen och barnen ska kunna pärla då (F7).

5.1.3 Ålderns betydelse för inflytande i kamratgruppen

I resultatet framkommer det att åldershierarkier är förekommande på förskolorna. Förskollärarna beskriver att de äldsta barnen, som har vetskap om att de är äldst på förskolan, använder ålder som markör för att få inflytande och etablera den sociala ordningen i kamratgruppen:

[...] Ibland kan man ju höra att nej, du får inte vara med för du är inte 5 år som oss (F4).

[...] en av de äldsta, en pojke och han sprang och så kollade han bak efter hela gänget, han var nästan kung, och det gick inte att få ner det hela, när han var borta någon gång var som att de andra barnen sa "nej men vart är han? Vad ska man göra nu?" (F6).

Förskollärarna beskriver även att åldern kan ha fått sin betydelse utifrån det skolförberedande arbetet då arbetet riktas till de äldsta barnen och barnen vet om att det är något som särskilt som görs med dem, då det även är dessa barn som använder sin ålder för att styra i kamratgruppen. Två förskollärare lyfte däremot att åldersordningar inte var starkt förankrat i barngruppen, men att tendenser till att använda ålder som markör för inflytande i kamratgruppen kunde förekomma. Dessa förskollärare beskriver att barns inflytande i kamratgruppen utifrån deras upplevelser hade mer med barnen som individ att göra än att ålder har en viss betydelse:

Egentligen tycker inte jag att det är så mycket utifrån ålder [...] det är mer hur man är som individ och personlighet [...] jag menar att vi har 3 åringar som bestämmer över äldre och yngre [...] sen visst att de här femåringarna har väl mer att säga till om än de tvååringarna (F3).

Det framkom även i förskollärarnas beskrivningar att de upplever att de yngre barnen försöker styra över både de yngre och äldre kamraterna för att få inflytande. De yngre barnen som försöker styra över kamraterna beskriver förskollärarna ofta har äldre syskon och därmed en vana i att stå på sig på ett annat sätt än barn utan äldre syskon:

Första barnet i en familj så har du nog inte samma hierarkiska tänk, men är du kanske tredje fjärde barnet så har du ett annat tänk i barngruppen (F8).

6. Diskursanalys

Vår studies analys utgår från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv för att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande. I studien analyseras detta genom att diskursbegreppet tillämpas i relation till hur olika subjektspositioner skapas utifrån ålder, normer om ålder och ålderns betydelse för inflytande. I avsnittets diskursanalys analyseras *ålderns betydelse för subjektspositioner i förskolans kontext*. Dessa subjektspositioner är positionen som *förskolebarn*, positionen som *de yngre barnen*, positionen som *de äldre barnen*, positionen som *de äldsta barnen*, positionen som *förskollärare*, positionen som *vuxen* och positionen som *kamrat*. Dessa analyseras utifrån följande rubriker: *att vara de yngre och de äldre förskolebarnen, de äldsta barnen i förskolans uppdrag samt de yngre och äldre medlemmarna i kamratgruppen*.

6.1 Diskursanalys av ålderns betydelse för subjektspositioner i förskolans kontext

6.1.1 Att vara de yngre och de äldre förskolebarnen

Wreder (2007) beskriver att subjektspositioner är positioner i samhället som individen placeras inom. Vidare beskrivs det att dessa positioner påverkar hur individen uppfattar sig själv och andra i förhållande till den verklighetsbild som återfinns i den specifika samhällskontexten. I studiens resultat beskriver majoriteten av förskollärarna barnens inflytande i förskolan, och ålderns betydelse för inflytande framträder genom att förskollärarna delar upp barnen som de yngre och äldre barnen i sina beskrivningar. Utifrån dessa beskrivningar uppfattar vi barns olika subjektspositioner i förskolan som positionen *förskolebarn* och positionerna som *yngre* och *äldre barn*. Subjektspositionen *förskolebarn* tolkar vi utifrån övergripande beskrivningar som framhåller vad det innebär att vara ett barn på förskolan i den åldersblandade barngruppen. Utifrån ålder kan därmed denna subjektsposition förstås som barn i åldrarna 1–5 år, vilket indikerar åldersspannet som återfinns i förskolan överlag, men även utifrån åldern som utgörs i den specifika barngruppen som förskollärarna beskriver. Subjektspositionen *förskolebarn* kan således uppfattas som

den första positionen barnen tilldelas i förskolans kontext, och i relation till denna positionering återfinns sedan ytterligare positioner som de yngre och de äldre barnen.

Subjektspositionen yngre barn förstår vi utifrån hur förskollärarna beskriver barnen mellan 1–3 år i den åldersblandade barngruppen. Positionen de yngre barnen beskrivs utifrån att de ännu inte har ett utvecklat verbalt språk och är därmed i större behov av vuxnas tolkningar och stöd. Vidare beskrivs det även att de yngre barnen ännu inte utvecklat vissa förmågor kring att hantera vissa material. Subjektspositionen äldre barn uppfattar vi barnen i 4–5 årsåldern tillhöra. Utifrån förskollärarnas beskrivningar framhålls barnen i denna position ha utvecklat förmågor så som det verbala språket, självständighet och förmågor i att hantera vissa material.

Utifrån förskollärarnas beskrivningar uppfattar vi det som att ålder kan utgöra både hinder och möjligheter i barnens olika subjektspositioner, och att dessa hinder och möjligheter kan relateras till hur *normer om ålder* konstruerats. Genom *diskursbegreppet* kan dessa normer bero på hur barns ålder framställts i tidigare samhällsdiskurser. I utvecklingspsykologiska teorier betonas vuxna som normativ referens, och barndomen som en livsfas där kompetenser och förmågor ska befastas i relation till barnets kronologiska ålder (Krekula m.fl., 2017). Tidigare samhällsdiskurser kan ha dominerats av utvecklingspsykologiska tankar och idéer som placerat äldre barn i en mer självständig, inflytelserik och kompetent subjektsposition i jämförelse med yngre barn. I ett utvecklingspsykologiskt perspektiv betonas barns utveckling och förmågor av kognitiva och sociala färdigheter ske i olika utvecklingsstadier (Krekula m.fl., 2017). Därmed poängteras även åldersadekvat kompetens, och utifrån detta konstrueras normer om barns olika förmågor (Krekula m.fl., 2017). Förskollärarnas beskrivningar av de äldre barnen som självständiga och som kompetenta att hantera vissa material upplever vi kan relateras till mognad, och mognad relateras således till vuxna som normativ referens i samhället (Krekula m.fl., 2017). Utifrån utvecklingspsykologiska teorier som framhåller vuxna som norm, beskrivs således även individen mogna och utveckla kompetens desto äldre individen blir (Krekula m.fl., 2017). Därmed upplever vi att äldre barn kan uppfattas som normativt mer kompetenta än yngre barn, och utifrån detta ha lättare att få inflytande i barngruppen. Vidare tolkar vi därmed att utvecklingspsykologi som diskurs kan möjliggöra vissa subjektspositioner i samhället samtidigt som det hindrar andra möjliga positioner utifrån hur normer om ålder konstruerats.

6.1.2 De äldsta barnen i förskolans uppdrag

Normer om ålder och förväntad kompetens beskriver förskollärarna sig uppmärksamma genom det skolförberedande arbetet. Ur dessa beskrivningar synliggörs ytterligare en subjektsposition, vilket är positionen *de äldsta barnen*. I denna position återfinns barnen som ska börja förskoleklass, vilket är barnen i femårsåldern som utifrån sin ålder beskrivs få ta del av särskilda skolförberedande aktiviteter. Samhällsnormerna som ligger till grund för det skolförberedande arbetet,

kan likt tidigare beskrivningar i analysen relateras till samhällsdiskurser kring åldersadekvat kompetens, och därmed förväntningar kring kunskaper ett barn bör ha utvecklat inför skolstarten. Vi utgår från att tidigare utvecklingspsykologiska diskurser kan ha influerat formuleringar kring förskolans skolförberedande uppdrag. Formuleringarna kring uppdraget kan således påverka hur subjektspositionen *förskollärare* förstår sin roll i uppdraget.

Detta kan i sin tur påverka förskollärarens förhållningssätt och undervisning, då det kan finnas en uppfattning kring att det finns rätt och fel sätt att vara förskollärare. Denna uppfattning kan påverkas av att förskolläraren även har en subjektsposition som *vuxen*. Utvecklingspsykologiska tankar betonar vuxna i samhället som normativ referens, och vuxna, ska därmed fostra framtida generationer i relation till samhällets värderingar (Krekula m.fl., 2017). Vi tänker att positionen *vuxen* kan influera positionen förskollärare i hur det skolförberedande arbetet i första hand bör planeras utifrån samhällsnormer som betonar vad barn gynnas av att utveckla kunskaper i inför förskoleklass. Förskollärarna planerar det skolförberedande arbetet utifrån kunskapsförväntningar, och inte utifrån uppdraget att planera undervisning utifrån barnens intressen i första hand. Vi tror att detta kan vara en förklaring till varför majoriteten av förskollärarna beskriver det skolförberedande arbetet som synliggörande av normer om ålder och förväntad kompetens.

6.1.3 De yngre och äldre medlemmarna i kamratgruppen

Förskollärarna beskrev även att de upplevde att barnen använder sin ålder för inflytande i kamratgruppen och som argument för att ge eller neka kamrater tillträde och inflytande i lek. Ur dessa beskrivningar framträder barnens subjektsposition som *kamrat*. Med utgångspunkt i socialkonstruktionismen och diskursbegreppet (Börjesson & Palmblad, 2007) kan detta förstås utifrån hur normer och värderingar konstruerar verkligheten och därmed även regler för hur verkligheten talas om. Barnen i de åldersblandade barngrupperna har utifrån vad förskollärarna beskrivit befunnit sig i sammanhang där inflytande främst tillfallit de äldre barnen. Hur ålder förstås i kamratgruppen kan vara en reproduktion av hur barnen uppfattat att högre ålder har gett dem fördelar i förskolans praktik. De yngre barnen i sin subjektsposition som kamrat beskrivs även rätta sig efter detta, vilket vi tror kan bero på att de äldre barnens ålder uppfattas som en fördel för inflytande i förskolan. Ålder kan därav utgöra normer och värderingar i kamratgruppen, och kan ha påverkat hur verkligheten av att vara barn i förskolans kontext konstrueras och sedan reproduceras barnen emellan.

7. Diskussion

Studiens syfte var att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på inflytande. I studiens resultatdiskussion framträder många likheter med vad som beskrivits i tidigare forskningsresultat. Diskussionsavsnittet inleds med en diskussion under rubriken *Inflytande blir mer av en process*, som framhåller yngre

och äldre barns inflytande i förskolan. Därefter följer en diskussion under rubriken *trotsåldern måste botas*, som framhåller barns olika uttrycksätt för inflytande. Avslutningsvis presenteras rubriken *barn gör som vuxna*, som diskuterar ålderns betydelse i barngruppen som en konsekvens av vuxnas ageranden.

7.1 Resultatdiskussion

7.1.1 Inflytande blir mer av en process

Utifrån studiens resultat kan vi se att barns ålder påverkar barns möjligheter till att få inflytande. Tidigare forskning beskriver hur yngre barns inflytande är beroende av vuxnas tolkningar, närvaro och medvetenhet kring hur barns ickeverbala uttrycksätt kan tas tillvara på (Ungerberg, 2019; Qvarsell, 2011). På liknande sätt beskriver förskollärarna i vår studie att de yngre barnens inflytande tas tillvara genom att de uppmärksammar och tolkar barnens olika uttryck genom observationer och vuxennärvaro. Förskollärarna beskriver även att de yngre barnens inflytande är mer av en process och att det är lättare att få inflytande som äldre, då inflytande kan ske genom en direkt dialog och för att de äldre barnen mer självständigt kan påverka miljön. Vårt resultat kan liknas med vad Sandvik (2007) beskriver, att barns inflytande påverkas av vuxnas uppfattning av kompetens som något som relaterat till den verbala förmågan, vilket ger de äldre barnen företräde att utöva inflytande i förskolan. Detta kan vidare diskuteras utifrån vad Hellman (2010), Hellman m.fl. (2014) och Häll (2022) framhåller vad som räknas som kompetens utgörs av institutionella och förutbestämda krav kring vad kompetens faktisk är, och i förskolan tenderar kompetens främst att uppmärksammas utifrån förmågor som äldre barn behärskar.

Förskollärarna beskriver även att de äldre barnens inflytande får mer utrymme då de äldre barnen kan agera mer självständigt i miljöerna. Resultatet visar därmed likheter med Ribaeus (2014) studie, som beskriver hur äldre barns inflytande i förskolan är villkorat av kriterier som relaterar till verbal kompetens, att ta hänsyn till andras önskemål samt att en god relation är etablerad med de vuxna. I studiens resultat har det inte framkommit att de äldre barnens inflytande villkoras av goda relationer med de vuxna eller att andras önskemål ska tas hänsyn till, men liknelser kring kriteriet verbal kompetens uppmärksammas. Dock framkommer det i resultatet att de äldre barnens inflytande få mer utrymme då de är självständiga, vilket vi upplever kan liknas med att vara ett kriterium, och kan därmed liknas med vad Ribaeus (2014) beskriver om att äldre barns inflytande är villkorat av förskollärarna.

7.1.2 Trotsåldern måste botas

I *Lpfö18* (Skolverket, 2018) betonas det att alla barn, yngre som äldre, har rätt till ett reellt inflytande över sitt eget lärande, och förskolläraren har ett särskilt ansvar att möjliggöra för detta. Barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018) lyfter barns demokratiska rättigheter, och därmed även barns rätt till inflytande. I konventionen

framträder formuleringar om att barns rätt till inflytande ska möjliggöras i relation till barnets *ålder och mognad* (UNICEF Sverige, 2018). Å ena sidan anser vi att dessa formuleringar kan leda till att barns inflytande riskerar att begränsas av hur vuxna tolkar mognad i korrelation till en viss ålder. Vuxnas tolkningar kan påverkas av normer som framhåller barn som beroende av vuxnas vägledning (Johannesen & Sandvik, 2009), snarare än att barnen uppmärksammas som aktörer med rätt att påverka i sitt eget liv (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2020). Å andra sidan betonar konventionen även att alla beslut som berör barn ska beaktas ur ett barnperspektiv för att säkerställa barnets bästa (UNICEF Sverige, 2018). I resultatet har det framkommit att material på avdelningarna ålderskodats ur ett säkerhetsperspektiv, vilket kan ha gjorts för att beakta barnets bästa. Det har även framkommit beskrivningar om att barn vid en viss ålder uppfattas som mogna nog att leka med ett visst material. Dessa beskrivningar kan relateras till att kompetens och förmågor utvecklas vid en specifik ålder (Krekula m.fl., 2017).

I resultatet beskrivs det även hur de yngre barnen använt miljö och material på ett sätt som förskolläraren uttryckte inte var rätt sätt genom att barnen "kastade runt" materialet, och att barnen förväntas reglera sig efter miljöns utformning och materialets syfte. Detta tror vi kan riskera att barnens inflytande begränsas kring att reglera miljön utifrån sina intressen och behov. Ungerberg (2019) beskriver att de yngsta barnens inflytande begränsas utifrån vuxnas respons kring hur barnen använder miljö och material i sitt utforskande. Ungerberg (2019) framhåller även att förskollärares respons indirekt påverkas av normer kring hur människan bör agera för att passa in i samhällsstrukturen, och att dessa normer kan reproducera tankar om vuxna som normativ referens och barn som i behov av fostran. Ungerberg (2019) framhåller att barn utmanar dessa normer genom att ifrågasätta hur miljö och material kan användas, och på detta sätt uttrycker barnen även sin vilja till att få utöva inflytande i förskolans lärmiljöer.

Detta kan även liknas med Dolks (2013) beskrivningar kring hur barns inflytande i förskolan synliggörs genom att normstrukturer utmanas. Å ena sidan kan förskolläraren ha tolkat det som att de yngre barnen enbart kastat materialet för kastandets skull, valet att ta undan materialet kan då förklaras som vad Ungerberg (2019) framhåller som en fostrande respons, som uppmärksammar barnen i att förskolans miljö och material ska värnas om. Å andra sidan skriver Ungerberg (2019) att barns inflytande får större möjligheter att utövas om förskollärare upplever miljö och material tillsammans med barnen. Vi tänker att om förskolläraren upplevt materialet med barnen, och inte tagit undan det, möjligen hade kunnat uppmärksammat vad barnen upplevt med materialet när det används på ett annorlunda sätt. Barnens normbrytande handlingar med materialet kan ha varit ett av barnens många uttryckssätt vilket även Qvarsell (2011) framhåller. Qvarsell (2011) beskriver att yngre barns begränsade inflytande kan relateras till att de yngre barnen inte behärskar den verbala förmågan. De yngre barnens andra uttryckssätt tas inte tillvara i förskolan, utan tenderar att tolkas som motstånd och "trots" av förskollärarna (Qvarsell, 2011). Likt vad Qvarsell (2011) beskriver, tror vi att motståndet och "trotsen"

som beskrivs kan vara barns uttryck för att utmana normstrukturer som begränsar deras möjlighet att påverka sin omgivning, och bör uppmärksammas som barns vilja att få utöva inflytande i sin vardag. Detta kan således vara ytterligare en förklaring till varför det framkommer beskrivningar i resultatet kring att material plockats undan. Barnens uttryckssätt i mötet med miljö och material kan ha uppfattats vara ett "trotsigt" beteende, och "trots" är något som Qvarsell (2011) beskriver att förskollärare vill "bota" genom fostrande åtgärder.

Resultatet visar att miljö och material inte är tillgängligt för alla barn, främst ur ett säkerhetsperspektiv. Ungerberg (2019) framhåller dock att en miljö som inte erbjuder tillgängligt material inte heller erbjuder barnen förutsättningar till inflytande, då barnens möjlighet att utforska och interagera med miljö och material påverkas utifrån om vuxna finns närvarande eller ej.

7.1.3 Barn gör som vuxna

Förskollärarna beskriver i resultatet att ålderns betydelse i kamratgruppen synliggörs genom att barnen använder sin och andras ålder för att legitimera vem som styr i kamratgruppen. Vårt resultat visar därmed, i likhet med Löfdahl och Hägglund (2006), att åldern används som markör för att få legitimera vem som får bestämma i kamratgruppen, och främst används när den sociala ordningen i kamratgruppen ska fastställas. Ålderns betydelse för inflytande i kamratgruppen kan även förklaras ur aspekten att barnen har konstruerat kunskap om ålder i relation till hur förskollärarna beskriver att de äldre barnen har lättare att få inflytande i förskolans miljöer. Häll (2022) framhåller nämligen att vuxna i förskolan är en stor del av barns socialisationsprocess, och vuxnas ageranden speglas således i barnens beteenden. Hur barnen uppfattar ålderns betydelse för inflytande i kamratgruppen kan utifrån denna beskrivning vara ett resultat av hur barnen konstruerat kunskap om ålder utifrån hur förskollärarna beskriver att inflytande är lättare att ge de äldre barnen. Barnen kan utifrån vad förskollärare i vår studie beskriver uppfatta detta som att inflytande tillfaller de äldre automatiskt, och därav blir åldern ett givet sätt att legitimera inflytande i kamratgruppen.

I resultatet framkommer det även beskrivningar om att förskollärarna inte upplever att kamratgruppens sociala ordning nödvändigtvis beror på att åldern har en särskild betydelse. Barnen på förskolan beskrivs överlag inte uppmärksamma ålder som förknippad med inflytande och kompetens, åldern förstås snarare som en siffra som uppmärksammas vid födelsedagar, alltså ålder som kronologiskt. Vi tolkar utifrån detta att ålderns betydelse i förskolan kan påverkas av hur barnen i förskolan konstruerat kunskap om ålder som hinder eller möjlighet för inflytande.

Sammantaget utifrån vår studies resultat tolkar vi det som att både de yngre och äldre barnens inflytande kan förstås som villkorat och stå i beroende till vuxnas uppfattning kring vilka kriterier som gäller för inflytande i den specifika förskolekontexten.

Konsekvensen av detta kan vara att barn begränsas i att utöva det reella inflytandet som läroplanen *Lpfö18* betonar att barnen i utbildningen ska få förutsättningar till.

8. Metoddiskussion

I detta avsnitt presenteras en kritisk reflektion av studien och studiens resultat.

8.1 Reflektion kring studiens tillvägagångssätt i relation till studiens resultat

För att besvara vår studies syfte och frågeställning valde vi att använda oss av semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Vi upplevde dock att det var svårt att få kontakt med förskollärare som arbetar med barn i åldrarna 1–5 år, då urvalets tillgänglighet begränsas utifrån denna åldersblandning. När vi fick kontakt med förskollärarna informerades de om studiens syfte, vilket kan ha påverkat om förskollärarna velat delta eller ej. Intervjuerna har genomförts via zoom och genom fysiska möten. Vi har reflekterat kring att det är högst individuellt om förskollärarna föredrar att en intervju genomförs via zoom eller genom ett fysiskt möte, och detta kan således vara en aspekt som påverkar hur bekväm förskolläraren känner sig kring att dela med sig av sina erfarenheter. Personligen upplevde vi att de fysiska intervjuerna gav oss större möjlighet att tolka stämningen i rummet, vilket i sin tur kan ha påverkat hur vi följde upp med följdfrågor utifrån hur vi tolkat förskollärarnas reaktioner.

Vi upplevde även att förskollärarnas svar emellanåt gled från frågan, vi försökte då rama in frågan genom att ställa följdfrågor samt fråga förskollärarna om vi förstått dem rätt. Vi har reflekterat kring att våra följdfrågor å ena sidan kan uppfattas som "ledande" av förskollärarna, och därmed ha påverkat förskollärarnas svar. Å andra sidan är vi medvetna om att i slutändan kommer resultatet på ett eller annat sätt påverkas av våra tolkningar kring vad förskollärarna beskrivit, och genom att ställa följdfrågor fick vi förutsättningar att tolka dem så rättvist som möjligt.

Med de erfarenheter vi har tillförskaffat oss under studiens gång, kan vi nu se hur vi skulle ha gjort studien annorlunda om vi gjorde om samma studie från början. Vi har reflekterat kring hur viktigt det är att vid valet av semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod att verkligen formulera en intervjuguide som utgår från studiens syfte och frågeställning.

När vi blickar tillbaka på vår arbetsprocess upplever vi att tid som lagts på att transkribera insamlad data hade kunnat användas effektivt i ett annat sammanhang om intervjufrågorna bearbetats ytterligare. Vi har även insett hur lätt det är att tappa fokus, och glida ifrån syfte och frågeställning när andra intressanta faktorer synliggörs i datainsamlingen, men som inte är av relevans för den studie vi genomfört. En annan lärdom är hur svårt det är att genomföra en studie där ens personliga åsikter inte ska

träda fram. Vårt personliga engagemang har stundvis inneburit utmaningar med att neutralisera våra formuleringar och resonemang. För att hantera detta, inkluderade vi till en början beskrivningar som inte var av relevans för studiens syfte i resultatet, i ett försök att tona ner innehållet, för att studien skulle kunna styrkas och konfirmeras i sin tillförlitlighet. Detta ledde dock bara till att studien i sin helhet inte höll en röd och begriplig tråd. Vi landade slutligen i att ta bort en frågeställning som vi tidigare ämnade att besvara, och därmed valde vi även att bara lyfta fram en frågeställning i vår studie, som fortfarande speglar vad vi velat undersöka men som inte hade en lika intensiv ton. Därmed behövde vi omarbeta resultatet flertalet gånger genom att tillämpa en tematisk analysmetod, identifiera och reducera koder, för att slutligen landa i resultatet som presenteras i vår studie. Vi behövde på grund av detta återigen granska valda artiklars relevans, och därmed inkludera fler artiklar som undersökte barns inflytande i förskolan, för att slutligen kunna presentera ett arbete som besvarade studiens syfte och hade en röd tråd.

Vår studie hade även kunnat uppmärksammas i ett större perspektiv genom att kombinera intervjuer och observation för datainsamlingen, vilket var vår tanke från början. Dock upplevde vi att den begränsade tid vi haft för att genomföra studien begränsade oss till att enbart välja intervjuer som metod.

8.1.2 Reflektion kring valet av socialkonstruktionism som teoretisk utgångspunkt

Att utgå från socialkonstruktionism och framför allt genom att ha tillämpat diskursbegreppet, har vår studies utformning påverkats. Diskursbegreppet kan även ha påverkat vårt engagemang då vi genom diskursen fick möjlighet att analysera ålderns betydelse utifrån teorier som betonar åldern på ett sådant sätt som väckt vårt engagemang från början.

Hade vi exempelvis valt att använda ett sociokulturellt perspektiv för att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande i vår studie, hade vår studie sett annorlunda ut. Studiens syfte hade exempelvis fördelaktigt omformulerats till "ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns lärande och utveckling", då ett sociokulturellt perspektiv fokuserar på lärandet. Vi hade troligtvis fortfarande tillämpat en tematisk analysmetod, men koderna som bildat temat hade inte varit densamma som vi använt oss av för vår studie.

8.2 Slutsats och pedagogisk relevans

Studien syftar till att undersöka ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande, och hur det kommer till uttryck i en barngrupp med åldersspannet 1–5 år. Studiens slutsats utifrån vad förskollärarna har beskrivit, är att normer om ålder utgör både hinder och möjligheter för barns inflytande i en åldersblandad barngrupp. Studiens resultat har visat på att ålderns betydelse i relation till inflytande relateras till förväntningar kring vad en viss ålder innebär, och hur dessa

förväntningar kan utgöra hinder för de yngre barns tillträde till miljö och material. Resultatet visar även att äldre barns inflytande beskrivs som enklare att tillgodose, men att inflytandet även är villkorat utifrån de äldre barnens verbala förmåga och självständighet. Sammantaget kan ålder förstås utgöra både hinder och möjligheter för barn på en åldersblandad avdelning, och att inflytande är villkorat utifrån förväntningar kring vad som kan och bör behärskas vid en specifik ålder. När barns ålder uppmärksammas utifrån normer och förväntningar kan ålderns betydelse på ett eller annat sätt utgöra hinder eller möjligheter för barns reella inflytande i förskolans praktik.

Vår studie kan bidra till en ökad medvetenhet kring hur ålder och normer om ålder kan påverka barns möjlighet till inflytande i förskolan. Genom att medvetengöra sig om detta i sin praktik kan vi därmed skapa förutsättningar för att barnens reella inflytande inte ska begränsas utifrån föreställningar om ålder. Därmed kan studien även bidra till att motverka att normer om ålder står i vägen för barns demokratiska rätt till inflytande i sitt eget lärande.

8.2.1 Förslag på fortsatta studier

Ett förslag till fortsatta studier är att fortsatt öka medvetenheten kring samt undersöka metoder och strategier för hur åldersnormer kan motverkas i förskolan. Under studiens gång har vi även reflekterat kring ålderns betydelse i förskolans praktik med särskilt fokus på barns inflytande, i relation till barns rätt till inflytande över sitt eget lärande, och vilka faktorer som främjar barns inflytande oavsett ålder på en åldersblandad avdelning. Detta kan exempelvis undersökas genom att identifiera vilken pedagogisk miljö som är mest gynnsam för barns inflytande, alternativt undersöka förskollärares roll i att uppmuntra och utveckla barns förutsättningar till inflytande i en åldersblandad barngrupp. Faktorer för inflytande kan förslagsvis även undersökas utifrån hur förskolläraren arbetar för att skapa tillgängliga miljöer med särskilt fokus på barns möjlighet till inflytande över sitt eget lärande i förskolans praktik.

Referenslista

- Börjesson, M., & Palmblad, E. (2007). Introduktion. I M. Börjesson & E. Palmblad (Red.), *Diskursanalys i praktiken* (1:4 uppl.). (s 7–26). Liber.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (4 uppl.). Studentlitteratur.
- Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan*. Ordfront.
- Engdahl, I., & Ärlemalm-Hagsér, E. (2020). Barnperspektivet. I I. Engdahl & E. Ärlemalm-Hagsér (Red.), *Att bli förskollärare: mångfacetterad komplexitet* (s. 122–128). Liber.
- Hellman, A. (2010). *Kan batman vara rosa* (ISSN 0436–1121) [Avhandling, Göteborgs universitet]
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/22776/gupea_2077_22776_2.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Hellman, A., Heikkilä, M., & Sundhall, J. (2014). ‘Don’t be Such a Baby!’ Competence and Age as Intersectional Co-markers on Children’s Gender. *International Journal of Early Childhood*, 46(3), 327–344.
<https://doi.org/10.1007/s13158-014-0119-4>
- Häll, L. (2022) “Är han en jätte, nej han är en liten bebis”-Ålderskategorisering i förskolan. (ISSN 1653–0101) [Avhandling, Linköping university]. LINKÖPING UNIVERSITY ELECTRONIC PRESS.
<https://doi.org/10.3384/9789179292430>
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. (1. uppl.) Liber.
- Krekula, C., & Johansson, B. (2005). *Introduktion till kritiska åldersstudier*. Studentlitteratur AB.
- Krekula, C., Närvänen, A., & Näsman, E. (2017). Ålder i intersektionell analys. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* (2–3), 81–94.
<http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/view/2340/2094>
- Löfdahl, A., & Hägglund, S. (2006). “Och jag har redan fyllt fyra år!”- kunskaper om och användning av ålder bland förskolebarn. *Norsk senter for barneforskning, volym (4)*, start och slutsida. s. 45–63.
- Purtell, K. M., & Ansari, A. (2018). Classroom age composition and preschoolers

- school readiness: The implications of classroom quality and teacher qualifications. *Aera Open*, 4(1), 1–13.
- Qvarsell, B. (2011). Demokrati som möjlighet i små barns liv och verksamhet. *Nordisk Barnehageforskning*, 4 (2), 65–74.
<https://doi.org/10.7577/nbf.307>
- Ribaeus, K. (2014). Demokratiuppdrag i förskolan. (Doktorsavhandling, Karlstad universitet).
<https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:697246/FULLTEXT01.pdf>
- Sandvik, N. (2007). De yngste barnas medverknin g i barnehagen. *Norsk senter for barneforskning, volym* (1), 27–43.
<https://doi.org/10.5324/barn.v25i1.3592>
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö18*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>
- Ungerberg, K. (2019). Flytande inflytande - Affektiva relationer mellan barn och miljö n i förskolan. (Doktorsavhandling, Karlstad universitet).
<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1297988/FULLTEXT01.pdf>
- UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN:S konvention om barnets rättigheter*.
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*.
<https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/ngssed>
- Wreder, M. (2007). Ovanliga analyser av vanliga material. I M. Börjesson, & E. Palmblad. (Red.), *Diskursanalys i praktiken*. (1:4 uppl.). (s. 29–51). Liber

Bilagor

Bilaga 1 - Missivbrev

Information om en studie som undersöker betydelsen av barns ålder i relation till förskolans praktik.

Hej.

Vi heter Mimmi Sawyer och Rebecka Fåhraeus, vi är två studenter från Mälardalens Universitet som läser sista terminen på förskolläraryrket. I vårt självständiga arbete är vi intresserade av att undersöka betydelsen av barns ålder i relationen till förskolans praktik. Vi har tagit del av forskning som visar att ålder och kompetens förknippas med varandra, och vi vill undersöka hur detta kommer till uttryck i pedagogers förhållningssätt i åldersblandade barngrupper.

Datainsamlingen för vår undersökning planeras att genomföras med intervjuer. Intervjun behandlar frågor som riktar sig till hur du som pedagog tolkar och arbetar utifrån din uppfattning av barn och ålder, där du som respondent har möjlighet att gå in på djupet i dina svar. Vi avser att spela in intervjun för att sedan transkribera den. Vi uppskattar att tiden för intervjun är cirka 45–60 minuter.

Vi kommer att förhålla oss till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket innebär att ditt deltagande i vår undersökning är helt frivillig. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande om så önskas, utan att detta medför några negativa konsekvenser för dig. All insamlad data och alla känsliga uppgifter kommer att behandlas på ett sådant sätt att vi kommer värna om din integritet, detta innebär att endast vi kommer ha tillgång att ta del av och behandla all information. All insamlad data kommer endast användas i syfte att besvara studiens frågor. Insamlade data i form av ljudinspelningar kommer att förvaras i en lösenordskyddad mapp i våra lösenordskyddade telefoner, inspelningen kommer att raderas efter att arbetet fått godkänt resultat. För alla som medverkar kommer vi att använda oss av pseudonymer i stället för era verkliga namn, förskolans namn och kommun.

Önskar ni ta del av uppsatsen, innan slutversionen via Mälardalens Universitet läggs upp på databasen Diva, finns det möjlighet till detta. Möjlighet att påtala missförstånd eller att delar av datainsamlingen inte längre godkänns att användas finns även.

Vi ser gärna att insamling av data sker mellan vecka 15–17, specifik dag och tid diskuteras vid bekräftat samtycke för deltagande.

Har ni frågor eller synpunkter gällande studien kan ni nå oss på vår mejl eller telefon:

Mimmi Sawyer: [redacted] Mobil: [redacted]

Rebecka Fåhraeus: [redacted] Mobil: [redacted]

Handledare tilldelad via Mälardalens Universitet Ester Catucci: [redacted]

Dina erfarenheter och din kunskap är viktiga för oss, och ditt deltagande kan bidra till att öka kunskapen om hur barns ålder påverkar förskolans praktik.

Med vänliga hälsningar

Mimmi Sawyer och Rebecka Fåhraeus.

Bilaga 2 - Intervjuguide

Inledande frågor

1. Hur länge har du arbetat i en barngrupp i åldrarna 1–5 år
2. Vad är det positiva och negativa med denna indelning?
3. Upplever du att heterogena grupper passar alla barn?
4. Har ni någon specifik pedagogisk inriktning på förskolan? - Hur synliggörs det i verksamheten?

Reflekterande frågor

1. Beskriv din uppfattning av hur barnens åldrar påverkar verksamheten i förskolan.
2. Hur upplever du att ditt förhållningssätt påverkas av att arbeta i en åldersblandad barngrupp?
3. Hur möjliggör du och ditt arbetslag för kamratrelationer i en åldersheterogen kamratgrupp?
4. Kan du beskriva hur ålder påverkar hierarkin i barngruppen och hur du upplever den hierarkiska ordningen i gruppen?
5. Kan du beskriva hur du och ditt arbetslag anpassar ert språkbruk utifrån barnens ålder?
6. Förklara hur åldersnormer framträder i ditt och arbetslagets språkbruk?
7. På vilket sätt skulle du beskriva att åldersnormer kan påverka förväntningarna på barnet?

Miljö och material

1. Hur skapar ni i arbetslaget miljöer som anpassas efter hela barngruppens intresse och behov?
2. Hur inkluderas alla barns inflytande i skapandet av lärmiljöer?
3. Hur påverkas barns inflytande utifrån deras förmåga att kunna kommunicera?
4. På vilket sätt säkerställer ni att barns olika sätt att uttrycka sig blir tillvaratagna för barns rätt till inflytande?
5. Beskriv vad ni i arbetslaget söker efter i barnens olika uttryck för att säkerställa att barn som inte har det verbala ändå har fått inflytande i kring miljö och material?
6. Beskriv hur ni tar tillvara på barns inflytande undervisningssammanhang?
7. Tillgodoser likvärdiga undervisningstillfällen för de yngre barnen som de äldre barnen? Om ja, hur då? Om nej, varför?

Avslutande fråga

1. Finns det något som du vill tillägga gällande åldersnormer för förskolan?